

ΛΑΟ ΤΣΕ

ΤΑΟ ΤΕ
ΤΣΙΝΓΚ

 δρόμους

αυτό το βιβλίο
αφιερώνεται
στη μνήμη
του Κόλιν και
του Μαξ,
ΣΤΗΝ
αθάνατη,
φωτισμένη
παρουσία
του εντιμότατου Ρόμπερτ
Νέστα Μάρλεϊ,
μέλους του Τάγματος της Τιμής,
ΣΤΟΝ
δάσκαλό μου,
τον χαμογελαστό
ακόλουθο του Καλανταρισμού, θείο
και σεβάσιμο φίλο,
Ηλία Βελώνη
Άμιντον
ΣΤΟΝ
Ράμπτα, τον πράο,
γενναιόδωρο,
στοργικό φίλο, και,
όπως πάντα,
ΣΤΗΝ
αγαπημένη
κόρη μου, τη μικρή
χορεύτριά μου, το μικρουλάκι
Ράστα-κοριτσάκι,
Σοφία Σοφία
Μοχάμετ
Άλι

Με ευγνωμοσύνη
αποδέχομαι
τον αέρα και τη βροχή,
το χιόνι, τον ήλιο,
ξεχωριστά και όλα μαζί
τα δέντρα, το νερό
που κελαρύζει κάτω
από τα κρύσταλλα
των παγωμένων ποταμών,
τα βουνά
και τις κοιλάδες,
το κρύο χώμα και
το ζεστό γρασίδι,
το φως και
το σκοτάδι,
τα πλάσματα,
την ποίηση, τη μουσική,
την οικογένεια, τους φίλους,
το χάρισμα και
το μυστήριο
της ζωής μου, το αιώνιο
Τάο.

Το *Τάο Τε Τσιγκ* του Λάο Τσε είναι από τα πιο πολυμεταφρασμένα, πολυδιαβασμένα και βαθιά λατρεμένα βιβλία στον κόσμο. Κατά τη γνώμη μου, είναι το πιο σοφό βιβλίο που γράφτηκε ποτέ κι ένα από τα πιο σπουδαία δώρα που έχουν χαριστεί στην ανθρωπότητα. Μέσα στις λιγοστές σελίδες που αποτελούν το *Τάο Τε Τσιγκ*, πιστεύω ότι υπάρχει απάντηση για καθένα από τα ερωτήματα της ζωής, λύση για κάθε δυσκολία, βάλαμο για κάθε πληγή. Δεν είναι τόσο βιβλίο όσο ένας ζωντανός, αληθινός άγγελος.

Πόσο υπέροχα ειρωνικό είναι που ένα βιβλίο τόσο βαθυστόχαστο και απλό όσο αυτό έχει έναν τίτλο δύσκολο να μεταφραστεί. Η λέξη *τάο* δεν έχει αντίστοιχη στη γλώσσα μας. Μια μετάφραση είναι «η Οδός»· μια άλλη, «ο τρόπος που λειτουργεί το σύμπαν»· καμία από τις δύο, όμως, δεν είναι εντελώς ικανοποιητική. Είναι ταιριαστό που η λέξη παραμένει αινιγματική, επειδή η ιδέα πίσω από αυτή είναι το θεμελιώδες αίνιγμα: Ξέρουμε ότι η ζωή και το σύμπαν έχουν μια πηγή, αλλά η φύση και το βάθος της πηγής ξεπερνούν τη δυνατότητά μας να τα κατανοήσουμε.

Όσο για τον υπόλοιπο τίτλο, το *τε* θα μπορούσε να μεταφραστεί ως «καλοσύνη», «αρετή» ή «φύση»· *τσιγκ* σημαίνει «βιβλίο» ή «σούτρα» ή «θρησκευτικό κείμενο». Πού καταλήγουμε; Στη «Βίβλο της Καλής και Φυσικής Οδού»;

Ο Λάο Τσε δεν είναι μικρότερο αίνιγμα. Το όνομά του συνήθως μεταφράζεται ως «γερο-σοφός» ή, σπανιότερα, ως «γέρικο παιδί». Η προσωπική μου μετάφραση θα

ήταν κάτι σαν «πανάρχαιο μωρό», η οποία υποδηλώνει τον συνδυασμό σοφίας και ευελιξίας που ενσωματώνει η φιλοσοφία του Λάο Τσε.

Σύμφωνα με τον θρύλο, ο Λάο Τσε ήταν φύλακας των Αυτοκρατορικών Αρχείων, εκεί όπου σήμερα βρίσκεται η Κίνα, κατά τη Δυναστεία των Τσου, περίπου πριν από 2.600 χρόνια. Σε μια περίοδο χάους και αναταραχών, προτίμησε να εγκαταλείψει τον πολιτισμό και να πάει να ζήσει μόνος του στα βουνά. Εκεί που πλησίαζε την πύλη της πόλης, καβάλα στη ράχη ενός βοδιού, τον σταμάτησε ο φρουρός. Όταν άκουσε τι σκοπό είχε ο Λάο Τσε, ο φρουρός τον ικέτηψε να αφήσει κάποιο γραπτό σημάδι της σοφίας του προς όφελος των άλλων. Κι έτσι, λέει η ιστορία, γεννήθηκε το *Τάο Τε Τσιγκκ*.

Μια άλλη απολαυστική ιστορία για τον Λάο Τσε είναι ευρέως διαδεδομένη. Όπως γράφει ο Witter Bynner στο βιβλίο του *The Way of Life According to Lao Tzu* (εκδόσεις Capricorn Books, 1944):

Ο Κομφούκιος, εντυπωσιασμένος από την επιρροή που ασκούσε ο Λάο Τσε στον κόσμο, τον επισκέφθηκε κάποτε για να ζητήσει τη συμβουλή του, κατά ειρωνικό τρόπο, για θέματα εθιμοτυπίας και τελετουργιών. Σαστισμένος από τις απαντήσεις του ηλικιωμένου, για τον οποίο η εθιμοτυπία σήμαινε υποκρισία και ανοησίες, ο Κομφούκιος επέστρεψε στους μαθητές του και τους είπε: «Για τα πουλιά ξέρω ότι έχουν φτερά για να πετούν, για τα ψάρια ξέρω ότι έχουν περύγια για να κολυμπούν, για τα αγρίμια ότι έχουν πόδια για να τρέχουν. Για τα πόδια υπάρχουν παγίδες, για τα περύγια δίχτυα, για τα φτερά βέλη. Αλλά ποιος ξέρει πώς οι δράκοι ξεπερνούν τον άνεμο και τα σύννεφα για να ανέβουν στον ουρανό; Σήμερα είδα τον Λάο Τσε, και είναι δράκος».

Είναι βέβαιο ότι ο Λάο Τσε είναι δράκος. Είναι αμφίβολο αν ήταν ποτέ πραγματικά ένας άνθρωπος μονάχος του.

Οι ιστορικές ενδείξεις άλλα λένε. Το πιθανότερο είναι πως το σώμα των διδασκόντων που τώρα είναι γνωστό ως *Τάο Τε Τσιγκ* δουλεύτηκε σε μια περίοδο 200 ή 300 χρόνων από πέντε ή έξι διαφορετικούς σοφούς. Κάποιοι ήταν σχεδόν σίγουρα γυναίκες· οι διδασχές εδώ είναι οι πιο ήπιες και μητρικές απ' όλα τα σπουδαία βιβλία του κόσμου για την τέχνη της ζωής.

Τελικά, δεν έχει μεγάλη σημασία ποιος και τι ήταν ο Λάο Τσε. Όπως έγραφα στη μετάφρασή μου του *Χούα Χου Τσιγκ*, «Κατέληξα να βλέπω τον Λάο Τσε όχι τόσο ως άνθρωπο που κάποτε ζούσε όσο σαν ένα τραγούδι που παίζεται, αιώνιο και διαρκές». Κι όπως συμβαίνει με πολλά σπουδαία τραγούδια, υπάρχουν πολλές σπουδαίες εκδοχές. Συνιστώ θερμά στους μαθητές του Τάο να μελετήσουν διάφορες μεταφράσεις του *Τάο Τε Τσιγκ*. Στη δική μου πάλεψα να μείνω όσο το δυνατόν πιο πιστός στην κυριολεκτική μετάφραση των κινέζικων

χαρακτήρων· σε κάποια ελάχιστα σημεία αποδείχθηκε αδύνατον να το κάνω αυτό με τρόπο ώστε να αποδώσω την ιδέα, και σ' αυτά τα σημεία χρησιμοποίησα την ελάχιστη δυνατή ποιητική αδεία που ήταν αναγκαία ώστε να μεταφερθεί αποτελεσματικά η διδασκαλία.

Υπάρχουν άλλες μεταφράσεις οι οποίες επίσης επιτυγχάνουν υψηλό βαθμό κυριολεκτικής ακρίβειας. Από εκείνες που γνωρίζω, συνιστώ συχνά τη μετάφραση που έκανε η Ellen M. Chen. Ο σχολιασμός της στο κείμενο είναι διαφωτιστικός. Μεταξύ των μεταφράσεων που παίρνουν μεγαλύτερες ελευθερίες προς όφελος της ποίησης, αγαπημένες μου είναι εκείνες του Stephen Mitchell και του Witter Bynner. Παρά την προσβολή που διέπραξε ο Bynner στους πανεπιστημιακούς ταοϊστές (ούτε διάβαζε ούτε μιλούσε κινέζικα), το βιβλίο του παραμένει τόσο ζωντανό, όμορφο και ατίθασο όσο ήταν όταν πρωτοεκδόθηκε, πριν από πενήντα και πλέον χρόνια. Παρόλο που δεν ήξερε

κινέζικα, ο Byrner προφανώς άκουγε και καταλάβαινε τον Λάο Τσε. Μακάρι να έχουμε όλοι αυτή την ευτυχία.

–Brian Browne Walker
Μπόλντερ, Κολοράντο

Δεν είναι
το ζήτημα ο χρόνος
και ο χώρος.
Η κατανόηση
εξαρτάται από
την ωριμότητα
του νου.
Τι σημασία έχει αν
μένεις στην Ανατολή
ή στη Δύση;

Ramana Maharshi

Το
Τάο
Τε
Τσιγκ
του
Λάο
Τσε

Το Τάο είναι πέρα από τις λέξεις
και πέρα από την κατανόηση.
Με τις λέξεις μιλάμε γι' αυτό,
αλλά δεν μπορούν να το χωρέσουν.

Το Τάο υπήρχε πριν από λέξεις και ονόματα,
πριν από τον ουρανό και τη γη,
πριν από τα δέκα χιλιάδες πράγματα.
Είναι ο άπειρος πατέρας και μητέρα
όλων των περιορισμένων πραγμάτων.

Επομένως, για να δεις πέρα από τα όρια,
για να δεις την ντελικάτη καρδιά των πραγμάτων,
παραμέρισε τα ονόματα,
τις έννοιες,
τις προσδοκίες και τις φιλοδοξίες και τις διαφορές.

Το Τάο και οι πολλές εκδηλώσεις του
αναβλύζουν από την ίδια πηγή:
ανεπαίσθητο θαύμα μέσα σε μυστηριώδες σκοτάδι.

Αυτή είναι η αρχή κάθε κατανόησης.

2

Όταν οι άνθρωποι βρίσκουν ένα πράγμα όμορφο,
ένα άλλο, κατά συνέπεια, γίνεται άσχημο.

Όταν αναδεικνύουν έναν ως καλό,
έναν άλλο τον κρίνουν ανεπαρκή.

Παρομοίως, το είναι και το μη είναι ισορροπούν
το ένα το άλλο·
το δύσκολο και το εύκολο ορίζουν το ένα το άλλο·
το μακρύ και το κοντό ζωγραφίζουν το ένα το άλλο·
το ψηλό και το χαμηλό αναπαύονται το ένα
στο άλλο·
η φωνή και το τραγούδι σμίγουν μέσα στην αρμονία·
αυτό που θα έρθει πατά σ' αυτό που ήταν.

Ο σοφός δρα δίχως κόπο
και διδάσκει με το γαλήνιο παράδειγμά του.
Αποδέχεται τα πράγματα όπως έρχονται,
δημιουργεί χωρίς να κατέχει,
γαλουχεί χωρίς να απαιτεί,
πετυχαίνει χωρίς να ζητεί δόξα.

Επειδή συνεχώς ξεχνά τον εαυτό του,
δεν θα ξεχαστεί ποτέ.

3

Όταν πέφτουν βροχή οι έπαινοι στους ονομαστούς,
οι απλοί άνθρωποι αντιδικούν και
αλληλομάχονται.

Όταν τα εξωτικά αγαθά αγοράζονται και θεωρούνται
πολύτιμα,
υπάρχει η παρόρμηση της κλοπής.

Όταν οι επιθυμίες διεγείρονται συνεχώς,
οι άνθρωποι ξεσηκώνονται και μπερδεύονται.

Επομένως, εκείνη που είναι συνετή δίνει
το παράδειγμα
αδειάζοντας το μυαλό της,
ανοίγοντας την καρδιά της,
χαλαρώνοντας τις φιλοδοξίες της,
καλλιεργώντας τον χαρακτήρα της.

Τώρα που κατατρόπωσε την πανουργία της και
τις ορέξεις της,
δεν είναι παιχνιδάκι κανενός.

Κάνε με το να μην κάνεις.

Πράξε με τη μη πράξη.

Άσε την τάξη να αναδυθεί από μόνη της.

4

Το Τάο είναι μια αδειοσύνη που στροβιλίζεται,
όμως όταν το χρησιμοποιείς, δεν αδειάζει.
Απ' αυτό το μυστηριώδες πηγάδι
αναβλύζει ό,τι υπάρχει.

Στομώνει τις κοφτερές λεπίδες,
λύνει κόμπους,
μαλακώνει την αντηλιά,
κατακαθίζει τη σκόνη,
μας καλύτερεύει όλους και
κάνει ολόκληρο τον κόσμο ένα.

Κάτι είναι εκεί, κρυμμένο στα βάθη!
Μα δεν ξέρω ποιανού παιδί είναι—
Υπήρχε πριν ακόμα κι από τον Θεό.

5

Ο ουρανός και η γη δεν συγκινούνται εύκολα·
θεωρούν όλα τα πράγματα παροδικά.
Ούτε ο σοφός συγκινείται εύκολα·
θεωρεί όλες τις μορφές εφήμερες και μεταβατικές.

Το Τάο είναι σαν φυσούνα:
άδεια, αλλά ανεξάντλητη.
Όσο πιο πολύ την ανοιγοκλείνεις, τόσο περισσότερα
φτιάχνει.
Αν μιλάς πολύ γι' αυτό, εξατιμίζεται
η κατανόσή σου, όμως.

Απλώς μείνε στο κέντρο του κύκλου.

6

Η καρδιά του Τάο είναι αθάνατη,
η μυστηριώδης καρπερή μητέρα όλων μας,
του ουρανού και της γης,
όλων των πραγμάτων
και των μη πραγμάτων.

Αόρατη κι όμως πάντοτε παρούσα,
όσο και να τη χρησιμοποιείς, δεν την εξαντλείς.

Ο ουρανός είναι αιώνιος, η γη παντοτινή.
Διαρκούν έτσι γιατί
δεν ζουν για τον εαυτό τους.

Με τον ίδιο τρόπο, ο σοφός άνθρωπος
βάζει τον εαυτό του τελευταίο,
κι έτσι βρίσκει πρώτος τον εαυτό του.

Αφήνει τον εαυτό του απ' έξω,
κι έτσι παραμένει στο κέντρο.

Εγκαταλείπει τον εαυτό του,
κι έτσι βρίσκει την εκπλήρωση.